

“Ὑμνος πρῶτος

Ἄγε μοι, ψυχά,
ἱεροῖς ὕμνοις
ἐπιβαλλομένας
ὕληγενέας
5 εὔνασον οἷστρους
θώρησσε δὲ νοῦ
ζαμενεῖς ὀρμάς.
Βασιλῆϊ θεῶν
πλέκομεν στέφανον,
10 θύμ’ ἀναίμακτον,
ἐπέων λοιβάς.
Σὲ μὲν ἐν πελάγει,
σὲ δ’ ὑπὲρ νάσων,
σὲ δ’ ἐν ἀπείροις,
15 ἐπὶ τε πτολίων,
κραναῶν τ’ ὀρέων,
καὶ κατὰ κλεινῶν
ὀπόταν πεδίων
στάσω διδύμους
20 γυίων ταρσοὺς,
σέ, μάκαρ, μέλπω,
ἡγέτα κόσμου.

Prva hvalnica

Daj, duša,
s svetimi hvalnicami
mi uspavaj osti,
ki napadajo,
porojene iz snovi.

Obdaj z oklepom
silovite težnje uma.
Za bogov Kralja
venec spletamo,
brezkrvno žrtev,
pitne daritve verzov.

Tebe opevam na morju,
Tebe na otokih,
na celini,
v mestih
in na strmih gorah,
ko počivam
na dvojnih krilih
svojih udov,
na slovečih planotah –
Tebe, o blaženi
Vodnik sveta.

Σοὶ νύξ με φέρει
 τὸν αἰοιδόν, ἄναξ·
 25 σοὶ δ' ἁμερίους,
 σοὶ δ' ἁψους,
 σοὶ δ' ἑσπερίους
 ὕμνους ἀνάγω·
 ἱστορες αὐγαὶ
 30 πολιῶν ἄστρον
 μάνας τε δρόμοι
 καὶ μέγας ἵστωρ
 ἄλιος, ἀγνῶν
 ἄστρον πρύτανις,
 35 ὁσιᾶν ψυχᾶν
 ἅγιος ταμίας,
 ἐπὶ σὰς αὐλὰς,
 ἐπὶ σοὺς κόλπους
 τὸν ἀποστρόφιον
 40 ταναᾶς ὕλας
 〈νοερὸν〉 ταρσὸν
 ἐλαφρίζουσᾶν.
 44 Νῦν ἐπὶ σεμνᾶς
 45 τελετηφορίας
 σηκοὺς ἀγίους
 ἰκέτας ἔμολον·
 νῦν ἐπὶ κλεινῶν
 κορυφὰν ὀρέων

Noč mene, pevca,
pripelje k Tebi, o Vladar,
in kvišku dvigam
k Tebi hvalnice dneva,
k Tebi hvalnice zarje,
k Tebi hvalnice večera.

Tvoje priče so žarki
pobledelih zvezd,
tokovi lune,
in mogočna priča –
Sonce, ki načeluje
čistim zvezdam,
sveti varuh
čistih duš,
ki se rahlo dvigajo
do Tvojih bivališč,
Tvojega naročja,
na umnem krilu,
ki se odvraca od
razsežnostne snovi.

Zdaj kot prosilec
prišel sem
do svetega templja
vzvišenih obredov.
Zdaj kot prosilec
prišel sem

50 ἰκέτας ἔμολον·
 νῦν ἐς ἐρήμας
 αὐλῶνα μέγαν
 Λιβύας ἔμολον,
 πέζαν νοτίαν,
55 τὰν οὐτ' ἄθεον
 πνεῦμα μολύνει,
 οὔτε χαράσσει
 ἵχνος ἀνθρώπων
59 ἀστυμερίμνων,
42 χαίρων ἵνα σου
43 προμολὰν ἰκόμαν,
60 ἵνα σοι ψυχὰ
 καθαρὰ παθέων,
 λύσσασα πόθους,
 λήξασα πόνων,
 λήξασα γόων,
65 θυμῶν, ἐρίδων,
 ὅσα κηριτρεφῇ
 ἀποσεισαμένα,
 καθαρᾷ γλώσσῃ
 γνώμα θ' ὅσια
70 τὸν ὀφειλόμενον
 ὕμνον ἀποιήσει.
 Εὐφαιμείτω
 αἰθήρ καὶ γᾶ·

na greben
slavnih gora,
zdaj prišel sem
v veliko globel
libijske puščave,
v južno deželo,
ki je ne omadežuje
brezbožna sapa,
niti vanjo ni vtisnjena
sled ljudi
z mestnimi skrbmi.
Sèm radosten sem prišel,
do Tvojega preddverja.
Tu Ti moja duša,
čista od strasti,
prosta hrepenenj,
ko preneha z mukami,
ko preneha z jokom,
z besnenjem in s spori,
ko se otrese
vseh stvari, ki hranijo smrt,
s čistim jezikom
in posvečenim umom
hvalnico bo darovala,
ki Ti jo je dolžna.

Pobožno molčita naj
eter in zemlja.

στάτω πόντος,
75 στάτω δ' αἴρ·
λήγετε πνοιαί
βαλιῶν ἀνέμων·
λήγετε ῥιπαὶ
γυρῶν ῥοθίων,
80 ποταμῶν προχοαί,
κρανααὶ λιβάδες·
ἐχέτω σιγὰ
κόσμου λαγόνας
ἱερευομένων
85 ἀγίων ὕμνων.
Δύτω κατὰ γᾶς
ὀφίων συρμός·
δύτω κατὰ γᾶς
καὶ πτανὸς ὄφιος,
90 δαίμων ὕλας,
νεφέλα ψυχᾶς,
εἰδωλοχαρεῖς
εὐχαῖς σκύλακας
ἐπιθῶσσω.
95 Σύ, πάτερ, σύ, μάκαρ,
σὺ ψυχοβόρους
ἀπέρυκε κύνας
ψυχᾶς ἀπ' ἐμᾶς,
εὐχᾶς ἀπ' ἐμᾶς,
100 ζωᾶς ἀπ' ἐμᾶς,
ἔργων ἀπ' ἐμῶν.

Umiri naj se morje,
umiri naj se zrak.
Ponehajte, sunki
hitrih vetrov;
ponehajte, naleti
lomečih se valov,
izlitja rek,
iztoki izvirov.
Tišina naj vlada
v sferah vesolja,
ko svete hvalnice
darujejo se kot žrtve.

Ponikne pod zemljo
naj vijuganje kač
in tja naj ponikne tudi krilata kača,
demon snovi,
oblak duše,
ki proti mojim molitvam
ščuva ščeneta,
ki se veselijo prividov.

Ti, Oče, Ti, blaženi,
drži te dušo požirajoče
pse proč
od moje duše,
od moje molitve,
od mojega življenja,
od mojih del.

Gorazd Kocijančič

Sinezij Kirenski in njegove *Hvalnice*

Sinezij je ena izmed najzanimivejših osebnosti pozne antike, njegova poezija – devet hvalnic, ki jih v izvirniku in prevodu prinaša ta knjiga – pa sodi v sam vrh poznoantične literarne ustvarjalnosti.

V črkah tega pesništva se zrcali nočno nebo puščave, kjer se zvezde zdijo bližje kot drugod in se lahko včasih skoraj dotaknemo Meseca. Odsotnost stvari tu izpričuje Navzočnost, praznina Polnost. To je *kozmična* poezija, ki ima poseben odnos do *phýsis*, narave – a tudi poezija *meta-fizičnih*, naravo presegajočih, nevidnih globin *grštva* in *krščanstva* (in to *hkrati*):¹ pesništvo, ki stalno trka ob smrtonosno tišino, a njeno grožnjo prek hvalnice spreminja v obljubo. Besede postajajo ojačevalci puščavskega molka, ko se oster um daruje v ekstatični drznosti poimenovanja.

* * *

¹ V tej hkratnosti, ki nima značaja nezavednega kulturnega »sinkretizma«, ampak je bistveno globlje, filozofsko in teološko do konca reflektirano *prenikanje* dveh načinov življenja in mišljenja (grška filozofija je za Grke postala »pedagog v Kristusa«, tako kot za Jude Mojzsova Postava, je govoril že Klemen Aleksandrijski), je Sinezij nadaljevalec stoletnega izročila; o tesnem prepletanju grštva in krščanstva pred njegovim časom prim. W. Jaeger, *Zgodnje krščanstvo in grška paideía*, prev. B. Šinigoj, Ljubljana 2014., o pomenu *mišljenja* tega prenikanja za sodobno krščansko postsekularno misel pa uvod J. Milbanka in A. Richesa v: G. Shaw, *Theurgy and the Soul. The Neoplatonism of Iamblichus*, 2. izd., Angelico Press/Sophia Perennis 2014.

Sinezij je bil rojen okrog leta 370 po Kr. v severnoafriškem mestu Kirena.² Ta starodavna grška kolonija – Dorci so se tu naselili okrog leta 630 pr. Kr., tako da jo je lahko opeval že Pindar³ – je bila dolgo središče širokega območja, naseljenega z barbari. Iz nje so prihajali številni znameniti Grki: sokratik Aristip, Karnead, ustanovitelj srednje platonske Akademije, matematik Teodor, pesnik in učenjak Kalimah ... V Sinezijevem času pa je Kirena že začela nazadovati in propadati; upravno središče okoliša je postalo mesto Ptolemaida. Provinca Kirenaika je bila geografsko in upravno obrobje rimskega cesarstva, kjer sta se srečevala njegov vzhodni (grški) in zahodni (latinski) del, vendar je bila kulturno še vedno plodovita.⁴

Sinezijeva plemiška družina je bila v Kireni ena izmed najstarejših in najbogatejših. Njeni člani so bili ponosni na svojo genealogijo, ki je segala vse do mitičnih časov, do Heraklovega tovariša.

-
- 2 Prim. Lacombrade, *Synésios*, str. 13. Gre za oceno na podlagi sklepanja, saj se ni ohranil podatek o natančnem datumu rojstva. Cameron in Longova (*Barbarians and Politics*, str. 13) zato Sinezijev datum rojstva postavljata leto ali dve pred 370, Bregman (*Philosopher-Bishop*, str. 17) pa v leto 365. V orisu pesnikove biografije večinoma sledim temeljni Lacombradovi knjigi (1951), ki se opira predvsem na Sinezijeve prozne spise in pisma, saj je drugih pričevanj zelo malo (sekundarne omembe Sinezija se naslanjajo na skopo poročilo cerkvenega zgodovinarja Evagrija). Mnogo sem črpal tudi iz Lacombradovega uvoda v kritično izdajo *Himen*, Gruberjevih in Strohmovih spremnih besedil k njuni kritični izdaji, iz eseja H. von Campenhausena v njegovi knjigi *Greichische Kirchenväter* ter zlasti iz nedavne grške disertacije M. G. Kounte, *Synésios Kyrenaios. Bíos – ergographía – didaskalia*, Solun 2012.
 - 3 Prim. *Pitijske ode* 4, 5 in 9 (slov. prev. B. Senegačnik, v: Pindar, *Slavospevi in izbrani fragmenti*, Ljubljana 2013, str. 143sl., str. 166sl. in str. 190sl.).
 - 4 Tudi Sinezijev sodobnik, sv. Avguštin, je bil doma v severnoafriškem mestu Kartagina, kjer pa je prevladovala latinska kultura.

Če velja domneva, da je Sinezij imenoval svojega sina Hezihij po očetu (kar je bilo v navadi), je razkošna hiša, ki so jo arheologi izkopali v središču Kirene in nosi napis z imenom lastnika – po vsej verjetnosti dom pesnikovega očeta.⁵ Vsekakor je po njegovi smrti Sinezij podedoval več posestev, številne sužnje in bogato knjižnico. Imel je dve sestri. Ime prve se ni ohranilo, druga, Stratonika, pa je bila poročena s cesarjevim telesnim stražarjem Teodozijem in je živela v prestolnici vzhodnega dela rimskega imperija, v Konstantinoplu. Sinezij je bil zelo povezan zlasti s svojim starejšim bratom Evoptijem; izmed ohranjenih 156 pisem jih je nanj naslovil kar 41.

Družina je poskrbela za odlično Sinezijevo izobrazbo. Najprej je imel zasebne učitelje, potem pa je študiral v Aleksandriji, kulturni prestolnici tedanjega sveta. Njegova profesorica je bila lepa Hipatija, novoplatonska matematičarka in filozofinja, hči matematika Teona (znana zlasti zato, ker je leta 415, že po Sinezijevi smrti, postala žrtev podivjane »krščanske« drhali in s tem ena prvih mučenic znanosti).⁶ O Hipatijini filozofiji sicer ne vemo dosti, saj se nam njeni spisi niso ohranili, lahko pa ugibamo, da je bil njen miselni svet podoben svetu drugih novoplatonskih sistemov. Morda je Sinezijevo duhovnost, v kateri je viden vpliv naukov, značilnih za

5 Prim. Cameron-Long, *Barbarians and Politics*, str.16.

6 Iz te tragične zgodbe, ki je postala snov številnih romanov in nedavno tudi filma *Agora* (režija A. Amenábar, 2009), ne smemo sklepati na splošno religiozno nestrpnost vseh Aleksandrijcev. Med Hipatijinimi učenci so bili namreč tako pogani kot kristjani, ki jih je družila ljubezen do filozofije. Precej ljudi v spopadu stare in nove religije ni želelo zavzeti jasnega stališča, ampak so bili »negotovi«, *incerti*; prim. Kahlos, *Incerti in Between*. str. 5–24.

Kaldejske oraklje,⁷ navdihnili prav ona.⁸ Vsekakor je aleksandrijski novoplatonizem poslej določal temeljne koordinate Sinezijevega mišljenja in doživljanja sveta. Očitno je do Hipatije čutil veliko občudovanje in spoštovanje; v svojih pismih jo imenuje »mati«, »sestra«, »učiteljica«, »blažena gospa« in ganljivo zapiše, da se bo tudi v Hadu »spominjal ljube Hipatije«.⁹

Učiteljica je postala dobra prijateljica; Sinezij ji je pošiljal svoje spise¹⁰ in njuna korespondenca je trajala vse do njegove smrti.¹¹ V mladem Kirencu je Hipatija zbudila zanimanje za astronomijo, s katero se je potem ukvarjal vse življenje.¹²

7 *Kaldejski oraklji* so postali v novoplatonizmu nekakšno sveto besedilo. Sestavili so jih verjetno teurgi v Mali Aziji okrog leta 200 po Kr. ali še pozneje. Najprej so se verjetno ohranjali ustno, naposled pa so jih zapisali. Po izročilu je njihov avtor Julijan Kaldejec ali njegov sin, Julijan Teurg. Prim. H. Lewy, *The Chaldaean Oracles and Theurgy*, Kairo 1956. Sledove *Kaldejskih orakljev* najdemo zlasti v prvi Sinezijevi himni.

8 Prim. Moreschini, *Storia del pensiero cristiano tardo-antico*, str. 850.

9 Prim. *Pisma* 16,2; 10,2; 124,2.

10 Še pred objavo traktat *Dion*, knjigo o sanjah in spremni spis za svoj planisferij; prim. *Pismo* 154.

11 Nanjo je naslovil 10., 15., 16., 46., 81., 124. in 154. pismo; 10., 16. in 81. pismo so bila napisana okrog leta 413, verjetnega datuma Sinezijeve smrti; prim. Roques, *Études sur la Correspondance*, str. 220.

12 Z njeno pomočjo se je lotil celo izdelave astrolaba (orodja za izračunavanje položaja zvezd), delal je izračune za izdelavo hidroskopa (naprave za merjenje vlažnosti). Seveda je Sinezij astronomijo (tako kot njegova učiteljica) razumel v okviru širšega metafizičnega razmisleka: »Astronomija je sama več kot vzvišena znanost – in bržkone tudi dvigovanje k nečemu še častitljivejšemu« (*Pajoniju o daru*, 310CD).